

قرآن و فاطمه (س)

شأن نزول آیاتی از قرآن کریم درباره حضرت زهرا (س) در تفاسیر بیان شده است و اهل سنت و جماعت اتفاق نظر دارند که سوره هل اتی (انسان) درباره فاطمه (ع) و همسر و پسرانش نازل شده است.....

شأن نزول آیاتی از قرآن کریم درباره حضرت زهرا (س) در تفاسیر بیان شده است و اهل سنت و جماعت اتفاق نظر دارند که سوره هل اتی (انسان) درباره فاطمه (ع) و همسر و پسرانش نازل شده است.1.

هنگامی که رسول خدا (ص) آماده مباحله با اهل کتاب می‌شد این آیه شریفه نازل شد: ... فقل تعالوا ندع ابنائنا و ابناتکم و نساائنا و نسااتکم و انفسنا و انفسکم ... (آل عمران): « بگو بیایید فرزندان ما و فرزندان شما و زنان ما و زنان شما و خود ما و خود شما را بخوانیم ...» آن گاه رسول خدا (ص) فاطمه و علی و حسن را همراه برد و فرمود: « اللهم هولاء أهلي2».

رسول الله (ص) کسی از همسران خویش را نبرد، بلکه از میان زنان فقط فاطمه (س) را همراه برد؛ بنابراین فاطمه مصداق " نساائنا" بود. زهرا (س) از اهل بیت پیامبر (ص) است، آنجا که قرآن درباره‌شان می‌فرماید: انما يريد الله ليذهب عنكم الرجس اهل البيت و يطهرکم تطهیراً (احزاب، 33): « جز این نیست که خدا می‌خواهد پلیدی را از شما اهل بیت دور کند و شما را پاک و پاکیزه سازد». این آیه بیانگر عصمت آن حضرت است. احمد بن حنبل به ده سند نقل کرده که این آیه درباره اهل بیت پیامبر (ص)، یعنی فاطمه (س) و شوهر و فرزندان نازل شده است. طبرانی از انس نقل می‌کند که رسول خدا (ص) بارها این آیه را در حق فاطمه (س) و خانواده‌اش تکرار نمود. عطاء بن یسار از ام سلمه - روایت می‌کند: هنگامی که پیامبر و اهل بیتش زیر کسا (عبا) قرار داشتند، این آیه توسط جبرئیل در حقشان نازل شد. من عرض کردم: یا رسول الله (ص)، من از اهل بیت شما نیستم؟ فرمود: « ای ام سلمه، عاقبت تو به خیر است3». بیضای نیز آورده است که روزی اهل بیت رسول الله (ص) زیر کسا جمع شدند و این آیه نازل شد.4 سیوطی نیز به نقل از ام سلمه می‌گوید که این آیه درباره این خاندان نازل شده است.5. گرچه در دوران صحابه به قرآن مصحف می‌گفتند، لکن مصحف فاطمه (س) قرآن نیست بلکه علم و وقایع آینده بود که توسط جبرئیل (ع) بر آن حضرت (س) بیان می‌شد. امام خمینی (ره) فرمود: « این که در مدت زمان کوتاه جبرئیل (ع) بارها نزد زهرا (س) آمده، مسئله ساده‌ای نیست. سراغ نداریم که جبرئیل در مدت زمان کوتاهی نزد کسی جز انبیای عظام (رسول الله (ص)، عیسی (ع) و ...) آمده باشد. در مورد ائمه (ع) نیز وارد نشده که جبرئیل (ع) بر آنها نازل شده باشد. به دلیل وسعت روح فاطمه (س)، میان روح او و جبرئیل تناسب برقرار بوده است. شاید این شرافت و فضیلت، بالاترین فضیلت برای آن حضرت باشد».

زهرا (س) در خانه وحی متولد شد و با صورت قرآن پدر انس گرفت و رشد نمود. بدیهی است که آن حضرت با قرآن مأنوس باشد و وجودش به آیات قرآن آمیخته گردد. پدرش ابلاغ کننده وحی و آیات الهی به مردم بود و بنابراین او که پاره تن رسول الله بود از نزدیک‌ترین افراد به قرآن بود. فاطمه از مأنوس‌ترین افراد بشر به کلام خدا و وحی بوده است، شاهد این گفتار را در خطبه پر ارزش و گفتار درهم کوبنده آن بزرگ بانوی اسلام در مسجد النبی پس از رحلت رسول خدا (ص) و در برابر سران قریش می‌بینیم. سخنان بانویی مصیبت‌زده، مجروح، بیمار، داغدار، مظلوم از خانه‌ای درسوخته که خلیفه وقت و یارانش صاحب آن را مجبور به سکوت کرده‌اند. در حالی که پیکرش صدمه دیده، چنان محکم و با صلابت - که استواری او را به استواری رسول الله (ص) تشبیه کرده‌اند - خطبه می‌خواند، یک خطبه برای همیشه تاریخ که در آن درباره توحید و صفات خداوند، نبوت و رسالت رسول، ولایت علی بن ابی‌طالب، معاد و فلسفه و اسرار احکام الهی می‌گوید.

دقت در این خطبه آشکار می‌سازد که آن حضرت در عین قرار داشتن در شرایطی خاص از جفای پیروان پدرش و ظلمی که درباره همسرش روا داشته و حق او را غصب کرده‌اند، در عین صلابت چنان با آیات قرآن مأنوس است که در میان کلامش به فراخور عبارات آن، آیاتی از قرآن را بدون مکث و درنگ و بدون اشتباه و جابه‌جایی ادا می‌کند. آن حضرت در سخنانش می‌کوشد تا برخی از اصحاب رسول الله (ص) و مسلمانان را از خواب غفلت بیدار کند و با حمد خداوند و یادکردن نام رسول الله (ص) و ذکر مسئولیت‌ها و خدمات آن حضرت، زنگار و غبار نشسته بر دل‌ها را بشوید. پس از آن درباره خاندان خویش و کتاب خدا (قرآن) می‌گوید: و (نحن) بقية استخلفها علیکم (و معنا) کتاب الله الناطق و القرآن الصادق و النور الساطع و الضياء اللامع ... 6.

آن حضرت قرآن را ناطق، صادق و نور درخشان و روشن که دلیل‌های آن روشن و اسرار آیتش ظاهر است معرفی می‌فرماید و آن را حامل دلیل‌های نورانی الهی و پندهای مکرر خداوند که در آن واجبات، محرمات، احکام و ادله روشن و کلمات شفاف‌بخش و فضائل انسانی مطرح شده می‌داند.

آن حضرت پس از ذکر مفاد قرآن کریم، در مقام نصیحت پیروان پیامبر (ص) آیه 102 آل عمران را متذکر می‌شود که می‌فرماید: فاتقوا الله حق تقاته و لا تموتن الا و انتم مسلمون7 و پس از آن، آیه 28 فاطر انما یخشی الله من عباده العلماء8 را خاطر نشان می‌گردد. برای یادآوری زحمات پدرش و رسالت آن حضرت آیه 128 توبه را متذکر می‌گردد که می‌فرماید: لقد جائکم رسول من انفسکم عزیز علیہ ما عنتم حریر علیکم بالمؤمنین رؤف رحیم9. به مسلمانان یادآور می‌شود که شما در مشرک و دشمنی با یکدیگر بودید که خداوند به شما لطف فرمود و نعمت رسالت را ارزانی داشت: و کنتم علی شفا حفرة من النار10 ... (آل عمران 103). باز برای آگاهی آن جماعت، آیه 49 توبه را یادآور می‌شود: الا فی الفتنة سقطوا و أت جهنم لمحیطة بالکافرین.

آن حضرت در بیان مسئله ارث از پدر بزرگوارش - که خلیفه، منکر آن بود - فرمود: افحکم الجاهلیة تیغون؟ و من أحسن من الله حکماً لقوم یوقنون (مائده 50). او همچنین در اثبات حقانیت خویش و سهم فدک و میراث خویش، از آیات 5 و 6 مریم؛ 74 انفال و 11 نسا استعانت جست.

پی‌نوشت:

کشف: 4، 67؛ تیان، 10، 211؛ بحارالانوار: 35، 237 - 257.

مستدرک علی الصحیحین: 3، 15؛ بحارالانوار: 35، 257 - 271.

المعجم الکبیر: 22، 402؛ اسدالغابة: 5، 521؛ بحارالانوار: 35، 207 - 226؛ تیسیر الوصول: 3، 259؛ الاستیعاب: 3، 37؛

انوار التنزيل : 2 ، 245.

الدر المنثور : 5 ، 198.

كشف الغمة في معرفة الائمة؛ ج 2 ، ص 110 .

همان ؛ ج 2 ، ص 110.

همان ؛ ج 2 ، ص 111.

همان.

همان.

نهله غروي نائيني

مجله گلستان قرآن ، دوره سوم ، شماره 1230